

ETH DIARI

Numero 1
Diuendres 8 de gèr 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

ERA ESCÒLA D'ESCUNHAU EN PERILH DE BARRAMENT

PR'AMOR D'UA LEGISLACION D'ENSENHAMENT QUE NON A EN COMPDE ERA SINGULARITAT DES ESCÒLES RURAUS, ER ESTUDI D'ESCUNHAU-CASARILH POIRIE BARRAR PER MANCA D'ALUMNES

Torne era preocupacion entara comunautat educatiua rurau d'Aran perque eth **Centre d'Educacion Infantiu e Primària (CEIP) Meddia** d'Escunhau-Casarilh ges en totes es totes es listes e comentaris des futurs centres deth Pirenèu que son en perill imminent de supression per ua manca actuau, o futura, deth sufisent numerò d'alumnes.

An estat es sindicats de mèstres e es fòrces politiqes dera oposicion es que s'an encuedat der estudi e es que, ath delà d'alertar, an hèt un corròp de propòstes concretes entà intervien en problèma.

Era normatiua

Mens de cinc alumnes ei eth minim qu'establís era Generalitat entà poder mantier dubèrta ua escòla rurau. Precisament en Catalonha, en un termini cuert, d'un a quate ans, en airau deth Naut Pirenèu poirien barrar, per manca d'alumnat, 4 escòles der Alt Urgell, 3 deth Pallars e 1, respectivament, ena Alta Ribagorça, eth Pallars Sobirà e, ena Val d'Aran era d'Escunhau.

Era ZER-Val d'Aran

Ena Val auem çò que se ditz ua "Zòna d'Educacion Rurau", es populares ZER, a on i a inte-

grades 7 escòles unitàries, en concrèt es de Saldú, Gessa, Arties, Garòs, Aubèrt, Es Bòrdes e Escunhau. Era finalitat de trabalhar jos regim administratiu ZER ei plan evident e racionau, ei profitar mejans e materiau, compartir un projècte comun e ath delà potenciar un equip de mèstres itinerants. Montserrat Rodriguez directora dera ZER-Val d'Aran ac ditz ben clar "eth nòste objectiu prioritari ei melhorar era qualitat dera educacion des alumnes que viuen enes vilatges de montanha".

Eth numerò d'alumnes e professors

En ensems des estudis deth ZER-Val d'Aran auem 102 alumnes que hèn educacion infantiu preescolara e primària. Aquesta zòna compde damb 16 professors, d'ua mieja d'edat de 30-35 ans, lèu tot hemnes exceptat un professor. Lèu toti deth país, mens es professors itinerants e er unic òme. Toti eri damb un esperit de servici pedagogic provat, encara que bèth un destalentat e damb actituds de realisar estrictaments çò que mèrquen es oraris e era lei.

Eth hantaume de Gausac

Hè dus ans que barrèc era escòla de Gausac, e aguest ei un simbèu de çò que non a d'èster.

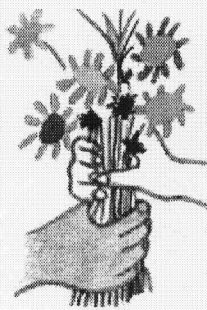
Aué ac auem ena escòla d'Escunhau, mès deman mos ac podem trobar enes de Garòs, Aubèrt o Es Bòrdes.

Era oposicion pregunte

Es deputats socialistes deth Parlament de Catalonha amassa damb eth partit aranés Unitat d'Aran pregunten ath govèrn dera Generalitat e ath Conselh Generau d'Aran sus eth perill qu'an divèrses escòles rurais e propòsen ua solucion entà esvitar es tancaments e hèn ua demanda ath mès naut nivèu politic, que consistís en reorganisar era estructura deth Departament d'Ensenhament dera Generalitat de Catalonha damb era creacion d'un airau d'ensenhament especific tàs parçans deth Naut Pirenèu. Era argumenta-

cion que balhen ei considerar qu'era organizacion deth Departament d'Ensenhament: "non se correspon as besonhs deth Naut Pirenèu" damb "ua problematica educatiua especifica, fruit der

(Contunhe darrèr)

JORGE JORDANA, EMPOSSADOR DE BAQUEIRA, NOMENTAT ARANÉS ADOPTIU E ILLUSTRE D'ARAN

SE LIURÈC A JORDANA ERA DISTINCION QU'ETH CONSELH GENERAU LI AUTREGE EN RECONEISHÈNÇA ARA SUA DEDICACION EN FAVOR DETH DESVOLOPAMENT TORISTIC E EMPRESARIAU DERA VAL D'ARAN.

En ua sala de Plèns deth Conselh Generau, atapida des fòrces viues deth país e de familhars e amics der aumenatjat, deluns passat, eth Sindic Barrera liurèc era placa acreditatiua dera distincion d' *Aranés adpotiu e illustre d'Aran* ath senhor Jorge Jordana de Po-

zas. Dempús d'ua cuerta intervencion deth Sindic ena qu'expressaue eth plaser compartit per tot eth Conselh de hèr aquera reconeishènça e tanben era obligacion qu'auie era Val d'Aran de hèc com un acte de reconeishement public,

se procedic ath liurament dera distincion.

Dempús, d'ua manèra eleganta e tamb un pulcre castelhan, Jordana comencèc a condar tot un anecdotari en què descriuie, tamb ua bèra gràcia, ne mès ne mens qu'era creacion dera societat Baqueira Beret, en tot explicar eth papèr qu'aueren, tant eth, personaument, e es sòns amics, com es aranesi en generau ena prumèra etapa dera estacion. Es assistenti ara sala de Plèns li hègen atencion e se n'arrien, satisfeti, enes moments importants der anecdotari. Tanben, diuersi viatges, coprotagonistes dera istòria assistenti en acte interven-guien entà ajudar a rebrembar donades

dera explicacion deth premiat.

Es paraules deth senhor Jordana, ne que siguèssen es d'un parlament d'arregraïment -aparentament improvisat-, sigueren ua explicacion clara e concisa d'ua part dera istòria economica dera Val, atau coma de quaqu'uns des sòns ligams tamb eth regim dera epòca e tanben, e sustot, ua exposicion vitalista e de còr dera relacion de Jordana tamb eth nòste país.

EDITORIAU

Política Lingüística

Segurament pògui s'imaginen era tor d'enguarda que represente hèr un diari en aranés com aguest, sustot entà dà-se'n compde dera bona salut der aranés en país e tà veir er estat reau dera normalisacion social dera nòsta lengua.

Er estat dera infraestructura academica basica dera lengua a eth sòn besonh maxim ena manca d'un **diccionari normatiu e generaliste**, e a compdar d'aciu se despren era manca de d'auti utissi basics entà auer un **corpus** estructurat de materiau gramaticau e de consulta ara man de toti, sustot des correctors deth país. Non se pòt pas considerar un solid procès de normalisacion academica d'ua lengua, depèner, lèu exclusiament, dera bona hè e militància de quauqui professionaus deth país.

A on son es programes, tamb es pressupòsti de besonh, entà elaborar eth diccionari e tanben vocabularis especialisadi, libres de vèrbes, materiau de consulta, eca. ?

E se dempús de repassar eth materiau qu'auem, campam es recorsi umans des que dispausam en çò que tanh a correctors, reviradors, professors, investigadors, tecnicos, entà mentà-ne quaqu'uns, tanben mos calerà admèter qu'èm en un estat precari. Quan didem açò tostemp acaben gessent *es salvadors dera patria* que tot ac trapen pro ben, que conceishen eth país mès que degun e que tostemp acaben en tot d'èder: "que mos an de condar a nosati!". Aquesta *bona gent* se dedique a enlòrdir toti aqueri que non son d'acòrd tamb çò que passe, e tamb ua totau negligència aucupen lòcs que de cap manèra non ajuden ara normalisacion der aranés. Qu'arrès non pense pas que sonque mos referim ara actuau administracion deth Conselh Generau, que non ei pas pòga era responsabilitat que n'a, mès que tanben i a un bon pilèr d'ajuntaments deth país que son responsables directes de fòrça des mancances actuaus.

Des dera professionalitat, e pas des dera politica actua, mos cau reivindicar ua politica lingüistica nacionau hèta des de totes es administracions d'ua faïçon integrada. Calen sòs e recorsi umans entà hèr eth **gran** diccionari deth país. Guairi professionaus dera lingüistica deth país an ua dedicacion exclusiua tamb un bon jornau tà que produisquen materiau? Sonque en dedicar tath procès de normalisacion, per exemple, es sòs qu'en ua soleta net se despenen tà hèr barar ua caribenha en *Aran en dança*, tot plegat serie mès productiu. Ne eth madeish naut cargue deth Conselh, tecnic e responsable dera normalisacion der aranés, non a pas dedicacion exclusiua!

Des dera professionalitat dera comunicacion auem de besonh saber a on èm e tà on vam, lingüisticament parlant. Eth politic aué i é e dilhèu deman non i serà, tot depen des eleccions, mès qu'era sua mala gestion e era *politicalheria en tèmes de lengua*, pòt ipotocar, a miei e long termini, era normalisacion de mès d'ua activitat d'assolidament prigond der aranés.

Centre d'estudis **VIVÉNCIA ARANESA: Aula Euròpa des Pireneus**

ERA ACADÈMIA POLIVALENTA . MOTOR DE CULTURA.

973 64 1772

Aquesta seccion d'opinion arremassarà articles originaus escrits expressament entà **ETH DIARI**. Tanben recuelherà d'auti escrits, de plan diuèrsa procedéncia, que peth sòn interès pòden aufrir as nòsti lectors ua vedença cosmopolita e plurau d'ua ampla sòrta de tèmes d'actualitat. En aquesta seccion totes es tendéncias e sensibilitats de país i an estat convidades a escriuer eth sòn article; autanplan èm proposat a toti es partits politics e sindicats deth país que, d'un biais regular, e en nòm des sues organisations, apòrten era sua collaboracion. Ua sòrta de quòta de pluralitat, a on sonque era autoexclusion serà era responsabla de qu'es lectors non tròben reflectidi es sòns plantejaments en aquesta seccion. Tanben, pòga pòc, bastiram eth nòste pròpi equip de collaborators convidadi; seràn aqueri colonistes que d'ua manèra regular e sistematica aportaran era sua analisi, era sua reflexion e era sua pròpia opinion.

Era Presidència Alemanha dera Union Europèa

Eth primèr de gèr de 1999, per dusau còp des dera

recuperacion dera sua unitat nacionau, Alemanha assumic era presidéncia deth Conselh dera Union Europèa entà un periòde de sies mesi.

Nosati auem mercadi uns objectius clars entara nòsta presidéncia:

- Ua iniciatiua europèa d'ocupacion e ua renovacion economica d'acòrd tamb es requeriments mieiambientaus.
- Era reforma dera Union, en tot finalisar es negociacions dera *Agenda 2000*(*).
- Ua màger seguretat a compdar d'ua mès grana

eficiéncia en combàter eth crim fronterèr.

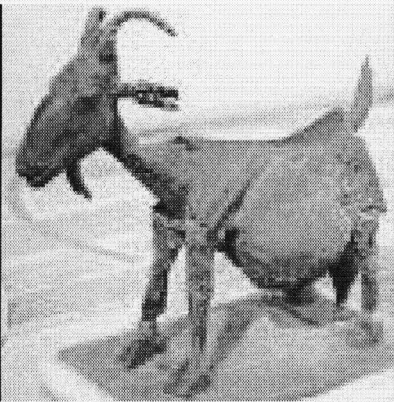
- Assolidament d'ua politica comuna de seguretat e d'exteriors.

Ei d'aguesta faïçon que desiram hèr ua Euròpa mès sociau e mès democratica, mès apròp des ciutadans. Eth progrès ena integracion europèa a de besonh dialòg tamb es ciutadans. Es reformes intèrnes e ua union politica mès prigonda son condicions prealables importantes entad açò. Era presidéncia alemanha vò promòir eth dialòg tamb vosté. Planvengut.

Gerhard Schröder, Cancelièr Federau d'Alemanha.

(*)Esclariment informatiu: *Agenda 2000* ei un document e ua estratègia sus era futura integracion ena Union Europèa de diuèrsi estats dera Euròpa Centrau e dera Euròpa der Èst: Ongria, Polònia, Estònia, era Republica Chèca, Eslovènia e eth coròp de Bulgària, Romania, Letònia, Lituània e Eslovàquia.

ERA BLAGADÈRA D'ARAN

...tamb perdon

Aguesta ei ua naua seccion d'**ETH DIARI** totaument descarada e desinibida, pr'amor qu'ac condaram tot sense embolhs. Condaram basicament es blagaderies dera nòsta societat. Serà era **lauadèr nacionau d'Aran**. Lèu jamès non nomentaram nòms directament, encara que, s'auetz un drin d'imaginacion, immediatament saberatz de quin ciutadan o ciutadana parlam. Non deishatz de didé-nos secrèts entà engrassir aguesta seccion.

En plia ressaca de tot eth *peripè* de **VIP's** que s'an ostaticat enes terradors dera **empresaneuridora-d'Aran**, qu'ei ora de demanà-mos ce qué li passe ara illustre societat anonima que hec enforiscar, d'ua faïçon ostensibla, ara reina ena còta 1.800 dera estacion. Simplement: massa telesères espatracadi. Tres quarts d'ora que demorèc *K.O.* eth telesèra de **Plan de Baqueira**, e atau tanben eth remuntador deth **Bòsc** e eth de **Mirador**, en dies diferenti. Sa Majestat cri-daue que non auie ara sua disposicion ne ua motonhèu tà botjà-se. Mès que i auec ua grana satisfaccion enes esquaires veterans e es familhars que les acompanyauen, pr'amor que ja podien dider qu'auien minjat tamb era reina en ua cafeteria, encara que desseparadi per quauques taules. Mos agradarie saber guaire s'a pagat as podèrs locals tà deishar eth Naut-Aran en **Territori Jeep**. Qu'ei tot un precedent era installacion d'un pilèr de coches exposadi en aire liure com aparadors publicitaris. Era "horterada" s'acompanhaue entà cada jeep d'un pannèu allumenat e ua sòrta de lums alimentades per ua bateria. Tot plan polit e ua imatge toristica de primèra! Bensè qu'era autoritat competentà qu'autorisèc aquest atemptat ath bon gost non ei pas eth promotor deth **grop ecologista** catalan qu'en plia pista balhaue huelhetons de denòncia ara *empresaneuridora-d'Aran*. Guaire romanticisme e guaire ecologista ahiscador que gosaue parlar d'especulacion. Maladiti, coma ditz era gent de lei, perque en Aran toti saben qu'en **Naut-Aran** arrés, absolutament arrés, non a especulat jamès en arren. Era autoritat que hè d'autoritat e er empresari immobiliari d'empresari immobiliari. jamès era sua man drèta non li a dit arren ara man quèrra. Quan era part drèta deth cervèth a ua informacion priviletjada sus, per exemple, politiques urbanistiques, jamès, absolutament jamès, ac a comunicat ara part quèrra que se dedique a engrassir tot un negòci immobiliari. Diden es qui ac coneishen, qu'ena familha des grans felins ei plan possible aquest malabarisme mentau. Eth darrèr **VIP** qu'auem trapat enes pistes de casa, e en bèth lhet dera Val ei eth **bailaor** que trinquèc eth còr dera *top model Campbell*. Ben lèu nosati vos descurbiram qui aurà, o ja a agut, er **infart aranès**.

escampilhament des nuclèus poblacionaus, era climatologia, orografia e er estat des comunicacions, atau coma era importància dera preséncia d'escòles ruraus, un modèu d'escòla pròpia deth país, innovador e damb moltes possibilitats pedagogiques".

Era Generalitat conteste: eth Conselh non a responsable d'ensenhament

Coma ei abituau des dera Delegacion d'Ensenhament de Lhèida, de qui depen era nòsta ZER, non se pronòncien sus cap des problèms presentadi. Des deth Departament d'Ensenhament en Barcelona sonque se mos ditz qu'era oposicion çò que hè ei cercar mès poder politic entada eri en zònes coma eth Naut Pirenèu, "parlen plan d'especificitat, mès çò que vòlen ei manipular ua reconeishença administratiua e politica qu'ara non conven" e higen " per aute costat es d'Unitat d'Aran serien mès coèrents se demanèssen eth traspàs de totes es competéncias en ensenhaments, e non li dèssen, incomprendiblament, tot eth jòc politic ath baile dera Seu d'Urgel, eth deputat socialista Joan Ganyet".

Era realitat d'Escunhau

Era escòla d'Escunhau-Casarilh a 6 alumnes. Eth dia de Reis definitiuaments se dèc de baisha er alumne que hège 7 e que s'auesse incorporat aquest dusau trimesader. Ei ua escòla qu'a ua aula e un pati, a on de manèra plan professionau e tanben plan familiara era directora-mèstra Lúcia Mas, impartís era majoria des classes. Pendent era setmana a eth supòrt de 4 mèstres especilaistes ath delà deth caperan deth pòble, eth psicòleg e eth logopeda. Ei a dider, fòrça professionaus entà pogui alumnes. "Açò qu'ei lèu ua escòla d'èlit" mos ditz energica era directora dera escòla. E certanaments i a alumnes damb sòrt, pr'amor qu'anar entà aquesta escòla ei coma auer classes particulars.

Era evolucion dera escòla

Era escòla d'Escunhau a autat ua evolucion irregulara en çò que tanh ara evolucion d'alumnes: eth cors 1995-96, 8 mainatges; eth 1996-97, 11 mainatges; eth 1997-98, 8 mainatges e coma ja auem soslinhat ena actualitat i a 6 mainatges. I a mès mainatges e mainades en Escunhau-Casarilh en nivèu e edat entà anar tad aquesta escòla e non ac hèn? Donques òc, aumens 6 mainatges mès. Perqué non i van? per diuersi motius, mès que n'i a un que cau respectar: qu'es pairs an eth dret de portar es sòns hilhs tara escòla qu'eri creen convenient.

Era qüestion deth minjador

Un problèma grèu ena escòla d'Escunhau ei que non a minjador, açò que quauquí pairs damb manca de temps agen cercat d'auti centres a on inseriuer es sòns hilhs. Inclús en saber qu'auràn de pagar eth transpòrt e eth minjador se non van tara escòla deth pòble. Era escòla d'Escunhau non pòt hèr, coma hè era de Gessa que van entath minjador dera de Salardú.

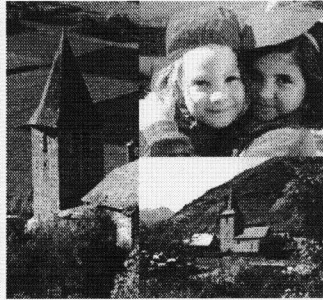
Era defensa dera escòla de cada pòble

Era directora dera ZER-Val d'Aran, Montse, ac a clar: "non cau barrar era escòla, ei millhor qu'es mainatges demoren en sòn pòble. Era mainadèra da vida ath pòble. Un pòble sense mainatges o sense estudi ei un pòble mòrt". E non cau dider qu'era directora dera escòla d'Escunhau, era tanben cantaira Lúcia, ei ua defensa de còr dera escòla rurau, e en cas d'Escunhau senténcia: "se se barre era escòla es mainatges pèrden era escòla e eth

pòble, perqué auràn d'anar entà un aute pòble que non ei eth sòn. Mès ath delà, eth pòble perd era sua escòla e era sua mainadèra que ja non tornarà a recuperar". A despiet d'açò era directora vò tranquilisar a toti: "non creigui pas qu'era escòla se tanque, perqué es pairs e eth sòn alcalde la vòlen e eri son es qu'an era darrèra paraula". Tot un bon desir, encara que sabem qu'era hilha der alcalde ei des que i poirien anar e non i va.

Toti per Escunhau

Entà fòrça des entrevistats, defèner Escunhau ei defèner un modèu d'escòla qu'ei en perill. E quauqu'uns damb un salutòs orgulh mos diden qu'era escòla d'Escunhau a estat pionèra en anar tara piscina e patinar cada setmana, ath delà d'organisar convivéncias.

Edite ETH DIARI
Familia Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA:
Aula Euròpa des Pirineus (Val d'Aran)
Carrer Doctor Manel Vidal
locau num.5
(Darrèr edifici/ Ath cant der Espitau)
25530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail vivenciaaranesa@ctv.es

Editor e director : Joan-Ramon Colomines-Compans.
e-mail: jrcc@apdo.com

Informatica e dissenh: Marc Colomines i Nadal.

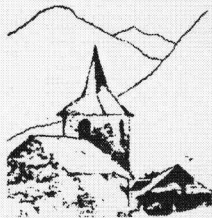
Equip de correctors: Pilar Barès e Xavier Gutierrez.

Impression: Xerox's Document Center 220 ST d'ETH DIARI a Vielha

Tirada: 1000 exemplars.

- PATÈS
- HORMATÇES
- AHUMATS
- SALASONS
- VINS E CAVES
- SAUSSES
- CONDIMENTS
- ÒLI
- BACALHA
- CONSERVES

DERA VAL
DISTRIBUCION

Montcorbau / Val d'Aran
973 640311

CERCAM
2 COMERCIAUS

Persones dinamiques capaces d'ua bona comunicacion e qu'agen bon tracte tamb era gent.
Experiéncia ena compra-venda o trabalhs pariers.
Persona sensible entàs productes editoriaus e culturaus.

S'AUFRÍS:
•incorporacion immediata
•contracte mercantiu
TELEFONATZ
ENTÀ ENTREVISTA ath 973 64 09 43

AGUEST EI UN ESPACI A ON I PÒT AUER ETH SÒN ANONCI.
TRUCATZ-MOS E MOS L'ENCOMANATZ, NOSATI LI HARAM ERA
COMPOSICION GRAFICA, ERA TRADUCCION E TOT AQERÒ QUE
CALGUE, PETH MADEISH PRÈTZ. CADA MODUL (6,8 cm x 5 cm) A
UN PRÈTZ DE 3.000 PESSETES MÈS IVA. TELEFON 973 64 17 72